

Julkaisuvapaa ke 18.10. Klo 11.

KANNANOTTO

Arvoisa sosiaali- ja terveystieteiden puheenjohtaja Krista Kiuru,

olemme äärimmäisen huolissamme hallituksen esittämistä sosiaaliturvavaleikkauksista. Me evankelisluterilaisien seurakuntien diakoniatyöntekijät työskentelemme heikoimmassa asemassa olevien ihmisten parissa. Vuonna 2020 jaoimme koko Suomen laajuisesti yli 8 miljoonaa euroa avustuksia ja viime vuonna kohtasimme vastaanotoillamme pelkästään Helsingissä yli 25 000 avuntarpeessa olevaa vähävaraista ihmistä. Tällä hetkellä toimimme sosiaaliturvan vajeiden paikkaajana, vaikka diakoniatyön tehtävä on toimia ennaltaehkäisevästi ja kriisitilanteissa. Pyydämme teitä kuulemaan huolestamme.

Helsingin korkeat asumiskustannukset ja hallituksen sosiaaliturvavaleikkauksesitykset vaarantavat vähävaraisten helsinkiläisten ihmisarvoisen elämän perusedellytykset. Toteutuessaan suunnitellut leikkaukset ajavat ihmiset tilanteeseen, jossa mielenterveysongelmat, asunnottomuus, päihteidenkäyttö, velkaantuminen ja ruoka-avun tarve lisääntyy radikaalisti. Eriarvoisuus on kasvamassa. Huolenamme on, että kirkon diakoniatyöllä ei ole enää resursseja vastata edessä olevaan hätään.

Moni diakoniatyöntekijöiden vastaanotoilla asioivista ihmisistä elää toimeentulotuen varassa. Toimeentulotuen perusosa on itsessään matala ja tällä hetkellä se ei riitä kattamaan elämisen todellisia kustannuksia Helsingissä. Moni maksaa toimeentulotuen perusosastaan vielä Kelan määrittelemien kohtuullisten asumismenojen ylimenevän osan. Tilanne on tällaisenaan vaikea ja hallituksen kaavailemien leikkausten jälkeen täysin kohtuuton.

Kelan perustoimeentulotuessa käyttämät kohtuulliset asumiskustannukset on määritelty samalle tasolle Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla jo useita vuosia. Kuitenkin Helsingissä asumisen kustannukset ja elinkustannukset ovat muuta maata korkeammat. Kelan kohtuullisiin asumiskustannuksiin ei ole tehty korotuksia moineen vuoteen, vaikka vuokrat ovat pääsääntöisesti nousseet joka vuosi.

Alla on vertailu Kelan kohtuullisista asumiskustannuksista 2020–2023.

Kunta v. 2020	yksin asuva e/kk	2 henkeä e/kk	3 henkeä e/kk	4 henkeä e/kk	+lisählöä kohden e/kk
Espoo	694	844	964	1057	118
Helsinki	694	844	964	1057	118
Vantaa	694	844	964	1057	118
Kunta v. 2023					
Espoo	694	869	993	1089	122
Helsinki	694	869	993	1089	122
Vantaa	694	869	993	1089	122
virt. Tampere	572	721	812	898	107

Mitä tämä tarkoittaa yksittäisen helsinkiläisen kohdalla?

Tässä on esimerkki elävästä elämästä diakoniatyössä:

1. Henkilö asuu Helsingissä 24 neliön asunnossa, jonka vuokra on 1010 €/kk.
  - Hänellä on yksityinen vuokranantaja. Vuokra on noussut vuosien aikana useita satoja euroja.
2. Henkilö on ollut Helsingin kaupungin asuntojonossa jo yli 7 vuotta.
  - Hän uusii kaupungin asuntohakemuksen säännöllisesti joka 3. kuukausi ja on valmis ottamaan asunnon vastaan ilman rajoituksia.
  - Hän hakee koko ajan muilta tahoilta asuntoa ja uusii jokaisen hakemuksen säännöllisesti.
  - Tästä kaikesta huolimatta Kela jätti kohtuullistamatta hänen vuokransa 3 kuukaudelta ja tämän jälkeen huomioitiin vain normin mukainen asumismeno.
3. Henkilö on pitkäaikaistyötön ja hänen tuloinaan on työmarkkinatuki.
  - Hän hakee töitä koko ajan.

Kelan laskelma henkilön tuloista ja menoista:

Tulot:	Työmarkkinatuki 645,10 € + asumistuki 414,14 € = 1059,97 €
Menot:	Vuokra 694 € (Kelan määrittelemä kohtuullinen asumiskustannus yksin asuvalla Helsingissä) + 555,11 € (toimeentulotuen perusosa) = 1249,11 €
Päätös:	Toimeentulotukea 189,14 €. Kela maksaa sähkölaskun ja myöntää maksusitoumuksen apteekkiin.

Todellinen laskelma henkilön tuloista ja menoista:

Tulot:	Asumistuki ja työmarkkinatuki yhteensä 1059,97 € + toimeentulotuki 189,14 = 1249,11 €
Menot:	Vuokra (todellinen) 1010 € + 555,11 € (toimeentulotuen perusosan) = 1565,11 €

Tulot miinus menot: 1249,11 € – 1565,11 € = -316 €, joka menee perusosasta.

Elämiseen jää 239,11 €/kk.

Tällä summalla hänen pitäisi ostaa mm. ruuat, vaatteet, maksaa puhelinlaskunsa, HSL:n matkakortti.

Tällä summalla hän on elänyt:

- Toimeentulotuen perusosaa yksin asuvan kohdalla nostettiin vuoden 2023 alusta 22,14 €, joka antoi vähän enemmän käyttövaraa.
- Kaupungin sosiaalitoimen täydentävää toimeentulotukea ei voi saada Kelan kohtuullistaman vuokran ylimenevään osaan.
- Hän on vuosien ajan jonottanut elintarvikejakelussa lahjoitusruokaa, hakeutunut edullisiin ruokailuihin sekä hakenut apua seurakuntansa diakoniatyöntekijältä. Käytännössä diakoniatyön tarjoama apu on ollut kriittisessä tilanteessa maksusitoumus kauppaan tai kertaluontoinen avustus laskuun. Tällaista tukea hän on saanut maksimissaan pari kertaa vuodessa.
- Tiukasta taloustilanteesta huolimatta hän ei ole velkaantunut.

Näin pienillä tuloilla eläminen on itsessään kuluttavaa. Yksikin suurempi vastoinkäyminen saattaa kaataa talouden kuukausiksi.

Mitä tarkoittavat hänen kohdallaan uuden hallituksen tekemät mahdolliset tulevat leikkaukset ja uudet määräykset?

- **Työllistyminen**
  - Henkilö on vuosien ajan hakenut aktiivisesti töitä. Mitkä ovat hänen mahdollisuutensa todellisuudessa työllistyä, kun ei ole löytänyt töitä moneen vuoteen?
  - Miten mahdolliset uudet kiristykset työmarkkinatuella eläville lisäisivät työpaikkoja, kun niitä ei tälläkään hetkellä ole kaikille?

- **Työmarkkinatuki**
  - Suojaosan poistuminen kurjistaa elämäntilannetta. Pienikin toimeentulon lisä on ollut merkittävä lisäys arjen talouteen esim. ruoan ostamiseen.
  - Ei indeksikorotusta.
- **Asumistuki pienenee** (Helsinki siirrettään samaan luokkaan kuin Vantaa ja Espoo)
  - Asumistuen korvausprosentti laskee.
  - Yleisen asumistuen omavastuu nousee.
- **Velvoite hakea edullisempaa asuntoa poistuu, leikkaus jää**
  - Helsingin kaupungin asuntojen jonot ovat pitkät etenkin yksin asuvilla ja todelliset mahdollisuudet saada kaupungilta edullisempi asunto on huono.
    - asunnon tulee olla Kelan kohtuullisten asumismenojen mukainen, jotta
      - hän saa Kelalta takuuvuokran (maksusitoumuksena)
      - hän saa Kelalta muuttoavustuksen (n. 100 e)
  - Koska asiakkaalla on jo kohtuullistettu (leikattu) todellisten asumismenojen huomioiminen perustoimeentulotessa tällä ei ole välitöntä vaikutusta. Lakiin kirjoitettaneen muutamia poikkeuksia kohtuullistamisesta luopumiseen. Mitä ko. ihmisen kohdalla tarkoittaa, jos hän esim. sairastuu vakavasti tai muutoin toimintakyky alentuu. Voidaanko edes tällöin kohtuullistaminen/leikkaus purkaa?

Huolenaiheemme

- Vähävaraisilla ei jatkossa ole enää mahdollisuutta asua Helsingissä.
  - Helsingin asuntojen (Heka) keskimäärin 12 % vuokrankorotus tulee kiristämään monien ihmisten taloustilannetta.
  - Pystyvätkö pienipalkkaiset Helsingissä työskentelevät asumaan niin lähellä, että työ Helsingissä on mahdollinen?
  - Voiko ihminen enää todellisuudessa kohta itse päättää omasta asuinpaikastaan?
- Vuokravelat tulevat kasvamaan ja häädöt lisääntymään.
- Mielenterveys- ja päihdehaasteet tulevat kasvamaan.
  - Korjaamme edelleen 1990-laman jälkiä. Tällaisenaan hallituksen kaavailemat leikkaukset lisäävät mielenterveys- ja päihdehaasteita radikaalisti.
  - Ahdistus lisääntyy. Osa kertoo jo laskeneensa, miten mahdolliset leikkaukset vaikuttavat heidän talouteensa ja päätyneensä 200–300 euron tulotason laskuun. Aikuisten ohella olemme erittäin huolissamme leikkausten vaikutuksista erityisesti lapsiin ja nuoriin.
- Edullisia asuntoja ei ole kaikille tarjolla – asunnottomuus lisääntyy.
  - Osa ei saa vapailta markkinoilta edullista asuntoa, koska luottotiedot eivät ole kunnossa tai yksityinen vuokranantaja ei hyväksy takuuvuokraksi Kelan maksusitoumusta.
- Yleinen velkaantuminen lisääntyy ja pikavippien määrä kasvaa.
- Eriarvoisuus on kasvamassa.
- Hallitus painottaa työhön kannustamista leikkausten haittavaikutusten vaikutusten ratkaisijana. Kaikilla ihmisillä ei kuitenkaan ole mahdollisuutta tai edes tarkoitusta työllistyä, kuten sairaat, eläkeläiset, omaishoitajat jne. Leikkaukset heidän kohdallaan tarkoittanevat vain elintason kurjistumista. Perusturva on jo nyt matala ja Suomi on saanut 3. kerran moitteet Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitealta perusturvan matalasta tasosta.
- Tietyin edellytyksin Kela ei jatkossa ohjaisi hankkimaan edullisempaa asuntoa ja asumismenot huomioitaisiin täysimääräisinä. Huolenaiheemme on, miten Kela todellisuudessa soveltaisi ja katsoisi näiden edellytysten täyttyneen.

- Sosiaalityöllä on lakisääteinen velvoite kartoittaa apua hakevan henkilön tilanne ja selvittää, minkälaista tukea voidaan tarjota sekä huolehtia alueensa asukkaiden sosiaalihuoltolain ja toimeentulotukilain mukaisen huollon toteutumisesta. Mahdollisten leikkausten toteutuessa uhkana on kuitenkin, että sosiaalityö ylikuormittuu niin että mahdollisuus huolehtia alueensa asukkaista vaarantuu.
- Sosiaalityön täydentävään ja ennaltaehkäisevään toimeentulotukeen kohdistuu jo nyt liikaa luottamusta. Myös mahdollisten tulevien leikkausten yhteydessä on esitetty, että juuri toimeentulotuki auttaisi vaikeissa tilanteissa. Huolenaiheemme kuitenkin on, onko tämä realistista.
- Toimeentulotukeen esitetään lisämäärärahoja. Kohdistuvatko ne lähinnä Kelan perustoimeentulotukeen? Miten varmistetaan mahdolliset lisämäärärahat täydentävään ja ennaltaehkäisevään toimeentulotukeen myös kunnille ja tässä tapauksessa Helsingin kaupungille?
- Olemme huolissamme, tehdäänkö leikkausesityksistä riittävät vaikutusarviointit. Jokaiseen hallituksen esitykseen tehtäneen oma vaikutusarviointi, mutta tehdäänkö hallituksen eri esityksistä riittävät yhteisarviointit, joilla saadaan selville mahdollisten leikkausten kumulatiiviset vaikutukset.

Ihmisarvoinen elämä

Perustuslaissa taataan, että jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Lailla taataan jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan työttömyyden, sairauden, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana sekä lapsen syntymän- ja huoltajan menetyksen perusteella. Julkisen vallan tehtävänä on myös mm. edistää jokaisen oikeutta asuntoon ja tukea asumisen omatoimista järjestämistä. (Suomen perustuslaki 11.6.1999/731, 2. luku, §19.)

Eduskunnan ei tule säätää lakeja, jotka vaarantavat ihmisarvoisen elämän perusedellytykset.

Helsingissä 18.10.2023

Tuula Mäkinen, johtava diakoniaviranhaltija, Vuosaaren seurakunta
p. 050 414 3318, sp tuula.makinen@evl.fi

Merja Korpela, johtava diakoniaviranhaltija, Helsingin tuomiokirkkoseurakunta
p. 050 373 7823, sp merja.korpela@evl.fi

Allekirjoittaneet seurakuntien diakoniatyöt ja muut Helsingin diakoniatyössä työskentelevät työntekijät:

Helsingin tuomiokirkkoseurakunnan diakoniatyö
Kallion seurakunnan diakoniatyö
Kannelmäen seurakunnan diakoniatyö
Matteus församlings diakoniarbete
Munkkiniemen seurakunnan diakoniatyö
Oulunkylän seurakunnan diakoniatyö
Pakilan seurakunnan diakoniatyö
Petrus församlings diakoniarbete
Roihuvuoren seurakunnan diakoniatyö
Vuosaaren seurakunnan diakoniatyö

Tiina Haukijärvi, diakoniatyöntekijä
Maija Åker, diakonian viranhaltija
Pasi Rautiainen, diakonian viranhaltija
Heidi Syngelmä, diakonian viranhaltija
Heli Salo, diakonissa

Satu Helo, pastori
Kimmo Kajos, diakoniatyöntekijä
Marita Nummelin, toiminnanjohtaja
Pirjo Suomi, asuttamistoiminnan koordinaattori
Johanna Lehmusmies, diakoniatyöntekijä
Virpi Heinonen, asukasohjaaja
Jukka Salkosalmi, asukasohjaaja
Kati Paulin, projektipäällikkö
Petri Valkoma, diakonia-avustaja
Marika Lindqvist, kokemusasiantuntija
Merja Korpinen, suntio
Päivi Vataja, suntio
Leena Korhonen, erityisnuorisotyönohjaaja
Hanna Takala, diakoniatyöntekijä